

PARTICIPAREA. PARTICIPAREA ÎN PROCESUL BUGETAR

Autor: Vadim Gumene

Participarea dintr-o privire: întrebări fundamentale despre participare

Ce este participarea?

Participarea este un proces bazat pe comunitate, în care cetățenii se organizează pe sine prin intermediul organizațiilor neguvernamentale comunitare pentru a influența procesul decizional. Participarea este de asemenea un spațiu în care actorii au posibilitatea de a schimba comportamentul și abordările în timp ce se ascultă reciproc. Cetățenii se implică cel mai mult în acest proces atunci când problema în discuție se referă direct la ei.

De ce avem nevoie de participare?

Participarea este un ingredient cheie în rețeta democrației. Participarea crește transparența în procesul de luare a deciziilor. Dacă cetățenii sunt implicați în elaborarea politicilor, aceștia vor putea responsabiliza autoritățile pentru deciziile adoptate. Prin urmare, cetățenii trebuie să fie implicați în procesul de luare a deciziilor, deoarece contribuțiile lor pot ajuta la crearea de soluții utile la probleme care sunt parte integrantă din viața lor de zi cu zi.

Cine ar trebui să participe?

Persoanele și grupurile care sunt implicate în procesul de influențare a luării deciziilor sunt definite ca părți interesate. Este vorba despre oameni care au un anumit interes pentru politicile publice și doresc astfel să își exprime opinia. Fiecare cetățean ar trebui să participe la procesul decizional la nivel local, deoarece, într-un fel sau altul, va fi influențat de politicile implementate de autorități.

Când trebuie să apară participarea?

Participarea nu trebuie întreprinsă în nicio circumstanță specială, ci ar trebui să facă parte din viața de zi cu zi a cetățenilor. Diseminarea informațiilor despre politicile publice poate avea loc atât într-o mișcare ascendentă (adică cetățenii își exprimă îngrijorarea), cât și descendentă (adică autoritățile informează cetățenii despre politicile dezvoltate și drepturile și responsabilitățile lor).

- Diseminarea descendentă - momentul în care guvernul informează cetățenii despre elaborarea politicilor, precum și rolurile și responsabilitățile lor (prin centre de informații, standuri de informații la primărie, întâlniri cu oficiali publici și mass-media locală)
- Diseminarea ascendentă - atunci când cetățenii exprimă preocupările lor cu privire la problema în cauză (de exemplu, audieri publice, grupuri consultative, campanii de sensibilizare a publicului sau reuniuni asupra bugetului).

Ce resurse sunt necesare pentru participare?

Timp - Cetățenii au nevoie de timp pentru a afla despre o problemă și cum pot influența procesul decizional. Este nevoie de timp pentru a cerceta o problemă, a stabili întâlniri și a organiza campanii. Publicul trebuie să aibă răbdare și să nu se descurajeze dacă nu există rezultate vizibile și tangibile în timp scurt, fiind nevoie de mai mult timp pentru a vedea rezultate concrete.

Părți interesate - Diferite grupuri, persoane sau instituții din comunitate care sunt interesate de problemă trebuie să se reunească și să lucreze ca o echipă pentru a influența procesul decizional. Numărul este cheia participării cetățenilor. Oamenii trebuie să se adune la întâlniri precum audieri publice, întâlniri publice și dezbateri publice, precum și să solicite opinia diferiților experți care dețin competențele necesare (de ex.: grupuri consultative) pentru a obține cele mai bune rezultate.

Informație - Pentru a avea o participare efectivă a cetățenilor, acestora trebuie să li se difuzeze informații valoroase. Acest lucru ar trebui să provină atât de la publicul larg, cât și de la autorități. Fără informații, participarea cetățenilor este practic imposibilă. În unele cazuri, poate fi necesară alocarea unor resurse minime pentru ca informația să fie diseminată într-un mod eficient.

Atenția mass-media - Mass-media joacă un rol important în participarea cetățenilor. Informațiile trebuie să fie diseminate populației, în general, într-o manieră accesibilă și ușor de înțeles. Presa locală, în special, joacă un rol cheie în procesul de participare a cetățenilor la nivel local.

CONTEXT

Tema implicării cetățenilor la luarea deciziilor publice reprezintă un interes relativ nou pentru instituțiile publice – internaționale, naționale și, îndeosebi, locale. Dezvoltarea acestui interes a avut loc pe fondul unei crize a instituțiilor, manifestat prin eșecuri ale intervenției statului, incapacității de a ajunge la un consens politic și imposibilității de a răspunde nevoilor societății. Participarea activă a cetățenilor în viața comunității a fost identificată drept unul dintre ingredientele succesului unor societăți armonios dezvoltate, prin urmare ideile au fost exportate în națiunile în curs de dezvoltare, promovarea participării devenind o linie directoare pentru instituții precum Banca Mondială sau OECD.

1. DEFINIREA CONCEPTULUI PARTICIPĂRII

Participarea desemnează implicarea actorilor sociali din comunitate în scopul dezvoltării locale în funcție de toate opiniile existente și de asemenea pentru a construi un cadru transparent ce poate determina creșterea implicării diversilor actori sociali în atingerea obiectivelor. Astfel, putem spune că este un proces de capacitate a cetățenilor și grupurilor de interese, care le oferă posibilitatea de a face propriile analize, de a prelua comanda, de a câștiga încredere și de a adopta propriile lor decizii. Participarea este procesul prin care stakeholderii (grupurile cu interes) influențează deciziile de politică publică, respectiv alocarea resurselor și accesul la bunurile și serviciile publice. Participarea cetățenilor la luarea deciziilor constituie un element ce contribuie la sustenabilitatea și acceptarea socială a hotărârilor și asigură transparența la nivelul politicilor publice. Conform definiției adoptate de Banca Mondială, participarea publică este procesul prin care cetățenii influențează deciziile care le afectează calitatea vieții.

Obiectivele participării în viziunea Băncii Mondiale fiind:

- **Împuternicire** – o împărțire echitabilă a puterii și un nivel înalt al conștiinței politice. Astfel, rezultatul principal al dezvoltării va fi reprezentat de creșterea capacității cetățenilor de a iniția acțiuni singuri sau de a influența deciziile actorilor importanți;
- **Creare de capacități** – participarea contribuie la dezvoltarea stocului de capital uman al actorilor implicați, astfel încât ei să poată avea o implicare eficientă la realizarea diferitelor politici/programe/proiecte;
- **Eficacitate** – o mai bună îndeplinire a obiectivelor care răspund într-o măsură mai mare nevoilor cetățenilor;
- **Împărțirea costurilor** – costurile de implementare a diverselor politici/programe/proiecte vor reveni atât actorilor guvernamentali, cât și celorlalte grupuri interesate;
- **Eficiență** – scade timpul de implementare, obiectivele sunt îndeplinite mai ușor din moment ce sunt acceptate de către actorii locali și răspund nevoilor populației, precum și implică costuri mai mici.

De asemenea, participarea este influențată de o serie de factori care țin de decidenții politici, de cetățeni sau grupuri de interese, precum și de context:

- **Timpul** - reprezintă un factor care poate influența participarea, deoarece perioada aleasă trebuie să corespundă cu disponibilitatea de timp a părților interesate (stakeholderi);
- **Existența unor grupuri de interese puternice** – credibilitatea, organizarea și abilitatea de a reprezenta interesele membrilor sunt aspecte importante care pot susține participarea;
- **Implicarea tuturor celor afectați** – este de preferat ca toate grupurile afectate de problemă să fie reprezentate, pentru ca opiniile lor să fie luate în considerare la elaborarea deciziei finale;
- **Transparența procesului** – este necesar să existe deschidere pentru toți cei afectați, astfel încât procesul să fie perceput ca fiind unul echitabil;
- **Implicarea liderilor formali** – stilul de conducere al liderilor guvernamentali este un factor care determină implicarea activă a celorlalți actori și exprimarea nedistorsionată a opiniilor;
- **Prezența liderilor organizațiilor societății civile** – implicarea acestor lideri informali asigură, de cele mai multe ori, luarea în considerare a opiniilor în adoptarea deciziei finale;
- **Suportul autorităților sau decidenților** – pentru ca participarea să aibă succes este nevoie ca autoritățile să ofere sprijin și să includă recomandările primite în decizia finală;
- **Managementul procesului participării** – conducerea unui proces participativ trebuie să medieze diferite conflicte și tensiuni care pot apărea, să ajute părțile interesate să negocieze, să stabilească reguli de lucru;
- **Axarea pe interese comune și nu pe cele personale** – participanții trebuie să se centreze mai puțin pe interesele personale și mai mult pe cele generale, ale comunității.

Valorile UE în materie de participare

În ceea ce privește Uniunea Europeană (UE), se poate observa o preocupare pentru îmbunătățirea calității interacțiunii dintre instituțiile publice și cetățeni prin consultări periodice și participarea publicului la elaborarea și implementarea politicilor UE. Unul dintre rezultatele acestei preocupări este "Cartea albă a Bunei Guvernări", care enumeră cinci principii de bază, care nu pot fi aplicate de instituțiile publice separat, ci doar împreună și care sunt aplicate la diferite niveluri de guvernare - europene, regionale, naționale, locale:

- **Deschidere** – care implică o comunicare activă asupra activității proprii și asupra deciziilor luate; folosirea unui limbaj accesibil. Aceasta este o componentă de bază pentru creșterea încrederii în autoritatea publică;
- **Participare** – asigurată în toate etapele unei politici publice, de la inițiere până la implementare și evaluare. Este nevoie de o abordare incluzivă;

- **Răspundere** – clarificarea rolurilor diverselor instituții și asumarea responsabilității de către fiecare instituție în parte;
- **Eficiență** – politicile publice au nevoie de obiective clare, de o evaluare a impactului viitor și de folosirea experienței anterioare pentru a furniza ceea ce este necesar la momentul potrivit;
- **Coerență** – politicile publice trebuie să fie coerente, ușor de înțeles și consecvente. Este o nevoie cu atât mai mare cu cât contextul intervențiilor politice este tot mai complex.

Participarea publicului în procesul de politică publică este, prin urmare, una dintre recomandările europene. O comunicare a Comisiei Europene intitulată „Spre o cultură întărită a consultării și dialogului” stabilește următorii termeni de referință care transpun principiile Cărții Albe:

- Pentru a asigura deschiderea și responsabilitatea, este nevoie să fie în mod clar făcute cunoscute: care sunt problemele examinate, care sunt tehnicile de participare utilizate, care sunt părțile consultate și pentru care motiv au fost ele alese, care sunt factorii care influențează formularea politicii publice;
- Referitor la părțile consultate și la factorii interesați implicați, este nevoie să fie clar cunoscute și făcute publice: care sunt interesele pe care le reprezintă, care este gradul de reprezentare pe care îl au și în ce măsură acestea sunt fidel reprezentate;
- Participarea părților interesate la elaborarea unei politici publice trebuie să înceapă încă din momentul în care opinia lor mai poate fi luată în considerare în vederea definirii principalelor obiective, a metodelor de acțiune și a indicatorilor de performanță;
- Pentru a asigura coerența, este nevoie de mecanisme de urmărire a contribuțiilor primite, de răspuns către părțile care le-au formulat, de analiză și evaluare comparativă a propunerilor și rezultatului final în vederea îmbunătățirii mecanismelor de consultare și acțiune.

2. ELEMENTELE DEFINITORII ALE PARTICIPĂRII LA NIVEL LOCAL

Principala condiție necesară pentru urmărirea proceselor de reformă democratică durabilă este capacitatea de a-i face pe cetățeni să aibă încredere în autorități. Cu cât este mai puternică legătura dintre cele două părți (cetățeni dintr-o parte și autorități din alta), cu atât va fi mai dezvoltată societatea, dar și mai democratică. Fără îndoială, această relație se întărește proporțional cu disponibilitatea autorităților de a răspunde nevoilor reale ale cetățenilor, de a reprezenta interesul lor cel mai bun și de a le îmbunătăți calitatea vieții. Acest lucru este din ce în ce mai important la nivel local de guvernare, în care relația dintre cele două părți este mai evidentă, mai tangibilă și mai sensibilă.

În acest fel, participarea cetățenilor la procesele de luare a deciziilor este un element cheie al democrației locale. Aceasta crește transparența și face administrația locală mai responsabilă pentru deciziile luate. Este un proces continuu, unde difuzarea informațiilor despre politicile și deciziile locale are loc în ambele direcții: cetățenii își exprimă îngrijorarea față de administrația locală, iar administrația locală informează cetățenii cu privire la punerea în aplicare a politicilor locale.

Astfel că, există un șir de elemente necesare pentru asigurarea participării eficiente a cetățenilor la nivel local:

- Implementarea cu succes a participării cetățenilor necesită cetățeni bine motivați și conștienți;
- Forța motrice a procesului trebuie să provină de la cetățeni;
- Administrația locală trebuie să creeze un mediu favorabil participării cetățenilor, incluzând canale bine stabilite de diseminare a informațiilor, furnizarea de suport logistic, îndrumare prin proces și chiar furnizarea de resurse financiare și umane;
- Toți factorii interesați trebuie să fie familiarizați cu metodele de participare ale cetățenilor și să poată face distincția între participarea la luarea deciziilor și autoritatea decizională reală;
- Cetățenii trebuie să fie conștienți și educați cu privire la drepturile și responsabilitățile lor în legătură cu autonomia locală și procesul de luare a deciziilor;
- Beneficiul procesului trebuie să servească atât cetățenilor, cât și administrației locale;
- Ambele părți trebuie să fie transparente cu privire la acțiunile lor, în special ce ține de administrația locală;
- Ambele părți trebuie să fie flexibile și capabile să negocieze și să coopereze;
- Când este necesar, trebuie să se angajeze asistența experților externi.

Obstacole pentru participarea cetățenilor

Modalități de a depăși obstacolele

✓ Lipsa de încredere ✓ Lipsa de cooperare între părțile interesate ✓ Acces limitat la informații ✓ Puține cunoștințe despre drepturi și responsabilități ✓ Teama de necunoscut ✓ Lipsa de încredere în sine ✓ Structuri limitate sau inexistente ✓ Lipsa de abilități, cultură de participare și experiență în domeniu ✓ Lipsa resurselor (experiență, timp, fonduri, abilități) ✓ Lipsa atenției mass-media asupra problemelor ✓ Nivele de așteptare nerealiste ✓ Risc de rateu ✓ Focusul este pus pe o problemă minoră, mai degrabă decât pe probleme generale	✓ Educație și formare publică ✓ Campanii de sensibilizare a publicului ✓ Implementarea strategiilor de comunicare ✓ Dezvoltarea de parteneriate ✓ Strângere de fonduri ✓ Partajare adecvată a informațiilor ✓ Partajarea experienței și practicilor între părțile interesate ✓ Inițierea implementării efective a instrumentelor participative

3. PARTICIPAREA ÎN PROCESUL BUGETAR

Conform cadrului legislativ național, în mare parte Legea 847 privind procesul și sistemul bugetar¹, autoritatea executivă este obligată să antreneze cetățenii în procesul bugetar. Astfel, autoritățile trebuie să identifice acele momente ale procesului bugetar și actorii relevanți care pot fi implicați pentru a atinge un nivel dorit de participare. Practic, la fiecare etapă a procesului bugetar pot fi create oportunități de participare (puncte de intrare), indiferent dacă e vorba doar de un nivel de informare și consultare sau se ajunge până la colaborare și împuternicire a cetățenilor să ia decizii.

De multe ori însă autoritățile nu înțeleg necesitatea și nici modalitatea de implicare a cetățenilor (participarea), respectiv nu informează din timp toate părțile interesate cu privire la publicarea documentelor și nu formulează obiective clare de participare. O participare superficială sau slab proiectată poate determina irosirea în zadar a timpului și a banilor, și pot deteriora încrederea dintre autorități și cetățeni. Prin urmare, este important să luăm în considerare câteva aspecte înainte de a începe un proces de participare pentru a se asigura că oportunitățile create sunt eficiente pentru atingerea rezultatelor dorite.

- ✓ **Care este obiectivul urmărit prin participarea cetățenilor?**

¹ Legea Nr. 847 din 24.05.1996 privind sistemul și procesul bugetar

- ✓ Care vor fi grupurile de părți interesate?
- ✓ Ce tehnici și metode de participare vor fi aplicate?

Obiectivul urmărit: De ce să implicăm cetățenii?

- Pentru a-i informa
- Pentru a obține părerea lor
- Pentru a obține contribuția lor
- Pentru a-i face să colaboreze
- Pentru a-i împuternici să ia decizii

Autoritățile pot decide nivelul la care cetățenii și părțile interesate se pot implica în procesul de luare a deciziilor. Posibilitățile de participare se află la îndemâna lor, dar participarea în sensul deplin va avea loc numai dacă toți cei implicați înțeleg lucrurile în același mod, inclusiv care pot fi beneficiile pentru întreaga comunitate.

Totodată, materializarea beneficiilor depinde de modul în care se desfășoară procesul de participare, respectiv dacă părțile interesate și publicul sunt implicate corect. Nivelul de participare a cetățenilor în procesul bugetar depinde în primul rând de autoritățile locale și înțelegerea corectă a modului cum acesta se poate realiza. Astfel, este important să se decidă care este obiectivul participării și până unde autoritățile locale doresc să meargă, respectiv de a informa cetățenii, de a afla părerea acestora, de a obține anumite contribuții, de a colabora, sau de ai împuternici să ia decizii.

Actorii în procesul de participare:

- APL
- Publicul general
- Populația interesată
- Grupurile marginalizate
- Organizații ale societății civile
- Experți cu cunoștințe specifice
- Alte părți interesate (agenți economici, asociații de business, mediul academic, etc.)

După definirea obiectivului participării, este necesar să se determine care sunt acei actori care pot fi implicați. Aceștia diferă de la publicul larg până la persoane cu expertiză și cunoștințe specifice. Indiferent de modul în care sunt selectați participanții, în procesul de participare nu trebuie să domine niciuna din categorii, iar reprezentanții ai grupurilor marginalizate trebuie să fie incluse.

Metode de implicare: Ce vom face cu cetățenii?

- Consultări publice
- Grupuri de lucru
- Sondaje
- Focus-grup
- Consilii de experți

După ce participanții sunt determinați, este important de luat în considerare care metode și tehnici de implicare vor fi aplicate pentru a atinge cât mai bine obiectivul setat. Acestea pot apărea sub forma de consultări publice, grupuri de lucru, consilii de experți, etc.

Alte aspecte ale procesului de participare

- Norme, roluri și responsabilități
- Timp adecvat și finanțare durabilă
- Strategie de comunicare și utilizare eficientă a tehnologiilor informaționale
- Acțiuni de vizibilitate

Bunele practici prezintă și alte aspecte de care trebuie ținut cont pentru o participare de succes. În primul rând, este vorba de necesitatea unui cadru normativ coerent care să asigure realizarea așteptărilor cetățenilor și să ghideze acțiunile autorităților. Prin urmare, este important de definit în mod clar regulile care identifică obiectivele, rolurile și responsabilitățile părților în proces. Aceste reguli pot fi articulate în cadrul unor regulamente și politici interne, linii sau memorandumuri de înțelegere în contextul organizării unor coaliții.

În al doilea rând, participarea în procesul bugetar trebuie să aibă loc în mod corespunzător în termenele impuse de calendarul de bugetar. Dacă există suficient timp în cadrul etapelor bugetare, pot fi aplicate mai multe din metodele și tehnicile de participare. Totodată, un obiectiv de participare ridicat va costa mai mult iar finanțarea pentru aceste eforturi trebuie asigurată.

În al treilea rând, pentru gestionarea adecvată a potențialelor conflicte de interese și o transparență sporită este nevoie de o strategie de comunicare pentru a asigura că părțile interesate cunosc și înțeleg procesul în timp util. Instrumente TIC, inclusiv site-uri web, social media sunt utile pentru a partaja informațiile necesare publicului. De asemenea, acestea pot permite primirea părerilor de la un segment mai larg al comunității.

În cele din urmă, un rol important revine acțiunilor de vizibilitate prin intermediul comunicatelor de presă și implicării mass-media. Informarea publicului asupra procesului de participare poate crea încredere și impune legitimitate acțiunilor autorităților locale și creează stimulente pentru angajarea ulterioară.

4. ROLUL OSC ÎN PARTICIPARE LA PROCESUL BUGETAR

Organizațiile societății civile (OSC) joacă un rol important în bugetarea publică. Acestea pot contribui la îmbunătățirea politicilor bugetare prin furnizarea de informații despre nevoile și prioritățile publice prin conexiunile lor cu cetățenii, comunitățile și alte sectoare. OSC, de asemenea, pot juca un rol important în responsabilizarea autorităților pentru modul în care acestea utilizează resursele publice. Când OSC și alții nu au acces la informații, fie oportunități pentru a se angaja în procesele bugetare, apare posibilitatea promovării unor proiecte nepopulare sau necorespunzătoare, dar și angajarea în acte de corupție.

Când OSC pot combina o cunoaștere aprofundată a unei probleme de politică, cu o cunoaștere solidă a bugetelor și având o strategie eficientă de advocacy, acestea pot influența pozitiv deciziile politice. Consolidarea capacității societății civile de a analiza bugetele și de a participa în mod eficient poate juca un rol integral nu numai în politici și în furnizarea serviciilor, ci și în construirea unei societăți democratice mai deschise și mai participative.

Prin implicarea în procesul bugetar societatea civilă poate să:

- Contribuie cu informații critice cu privire la nevoile și prioritățile publicului, care pot duce la alegerea unor politici mai bune;
- Atragă mai multe persoane în dezbateri, colectând și rezumând în formate ușor de înțeles și răspândind informații bugetare;
- Instruiește publicul pentru a înțelege și analiza bugetele în sine;
- Suplimenteze capacitățile autorităților de a face un buget eficient, oferind suport tehnic;
- Dea o opinie independentă asupra propunerilor și executării bugetare;
- Responsabilizeze funcționarii publici pentru utilizarea resurselor publice în mod eficient și pentru a atinge rezultatele dorite;
- Dezvolte noi aliați importanți în cadrul autorităților, agențiilor, legiuitorilor și auditorilor.

Cu toate acestea, capacitatea societății civile de a participa la discuțiile bugetare poate fi afectată de barierele juridice, instituționale și politice. Acest lucru, combinat cu lipsa generală de informații disponibile public în problemele bugetare, împiedică eforturile organizațiilor naționale și locale care încearcă să participe la dezbateri privind utilizarea resurselor publice.

5. ROLUL APL ÎN PARTICIPARE LA PROCESUL BUGETAR

De ce autoritățile ar promova participarea?

Există multe opinii care susțin procesul de participare ca fiind unul ce aduce multe beneficii guvernării democratice și cetățenilor. Implicarea activă a cetățenilor face ca guvernarea să fie din ce în ce mai democratică și eficientă, favorizând construirea încrederii populației în instituțiile publice. Datorită participării cetățenilor,

formularea politicilor publice devine mai realistă, fiind bazată pe nevoile populației, evaluările asupra politicilor se vor îmbunătăți, iar clivajele dintre administrație și indivizi se vor reduce. Inter alia, abordările participative permit autorităților să:

- Colecteze date cât mai fidele și reprezentative despre nevoile, prioritățile, capacitățile cetățenilor și impactul politicilor;
- Adapteze politicile la condițiile locale astfel încât resursele să fie utilizate eficient;
- Furnizeze servicii calitative conform cerințelor;
- Mobilizeze resurse locale;
- Îmbunătățească utilizarea și menținerea facilităților și serviciilor;
- Crească recunoașterea publică a realizărilor autorităților.

Principiile participării în procesul bugetar

Participarea publicului la procesele bugetare/fiscale este un fenomen relativ nou. Cu toate acestea, guvernele adoptă din ce în ce mai multe astfel de procese pentru a-și îmbunătăți luarea deciziilor. Propunerea de valoare care stă la baza proceselor de participare este aceea că dezvăluirea și participarea consolidează reciproc factorii motori ai responsabilității. Dacă li se oferă suficiente informații, actorii neguvernamentali pot participa în mod semnificativ la procesele bugetare/fiscale și pot lucra în colaborare cu părțile interesate ale guvernului. Această participare poate consolida aceste procese pentru a obține rezultate mai bune de gestionare a finanțelor publice pentru toți.

GIFT² stipulează că autoritățile publice ar trebui să se străduiască să asigure că cetățenii și alți actori nestatali au oportunități eficiente de a participa direct la dezbaterile și discuțiile publice cu privire la conceperea, implementarea și revizuirea politicilor fiscale, respectând următoarele zece principii interdependente:

- a) Accesibilitate:** facilitarea participării publicului prin diseminarea informațiilor fiscale complete și toate celelalte date relevante, în formate accesibile și utilizând metode ușor de accesat, înțeles și de utilizat, reutilizat și transformat, și anume în formate de date deschise .
- b) Deschidere:** oferirea de informații complete și răspunsuri cu privire la scopul fiecărui angajament, obiectiv, constrângere, rezultat preconizat, proces și calendar, precum și rezultatele efective ale participării publice.
- c) Incluzivitate:** utilizarea în mod pro-activ a mai multor metode pentru a ajunge la angajarea cetățenilor și a actorilor non-statali, inclusiv grupuri și persoane excluse în mod tradițional sau vulnerabile, voci care sunt rareori auzite, fără discriminare pe nicio bază, inclusiv naționalitate, rasă, etnie, religie, sex, orientare sexuală,

² Inițiativa globală pentru transparența fiscală (GIFT) este o rețea globală care facilitează dialogul între guverne, organizațiile societății civile, instituțiile financiare internaționale și alte părți interesate pentru a găsi și împărtăși soluții la provocările legate de transparență și participarea fiscală.

dizabilitate, vârstă sau castă, precum și luarea în considerare a contribuțiilor publice în mod obiectiv, indiferent de sursa lor.

- d) **Respect pentru auto-exprimare:** permite și susține indivizii și comunitățile, inclusiv cei direct afectați, să-și articuleze interesele în propriile lor modalități și să aleagă mijloacele de implicare pe care le preferă, recunoscând în același timp că pot exista grupuri care pot vorbi în numele altora.
- e) **Punctualitate:** acordarea de timp suficient în ciclurile bugetare și de politici, ca publicul să furnizeze contribuții la fiecare etapă, precum și angajarea la etape incipiente când o serie de opțiuni sunt încă disponibile și permite mai mult de o rundă de implicare.
- f) **Profunzime:** sprijinirea fiecărui angajament public prin furnizarea tuturor informațiilor relevante, evidențierea și informarea obiectivelor politice, opțiunilor, alegerilor și compromisurilor, identificarea potențialelor impacturi sociale, economice și de mediu și încorporarea unei diversități de perspective; furnizarea de feedback în timp util și specific cu privire la contribuțiile publice și modul în care acestea au fost încorporate sau nu în politica oficială sau în recomandări.
- g) **Proporționalitate:** utilizarea mai multor metode de implicare proporțională raportate la amploarea și impactul problemei sau politicii în cauză.
- h) **Durabilitate:** toate entitățile statale și non-statale desfășoară un angajament continuu și permanent pentru a crește schimbul de cunoștințe și încrederea reciprocă în timp; instituționalizarea participării publicului acolo unde este cazul, asigurându-se că feedback-ul oferit duce la revizuirea deciziilor de politică; și revizuirea și evaluarea în mod regulat a experienței pentru a îmbunătăți implicarea viitoare.
- i) **Complementaritate:** asigurarea faptului că mecanismele de participare publică și angajamentul cetățenilor sporește eficacitatea sistemelor de guvernare și responsabilitate existente.
- j) **Reciprocitate:** toate entitățile statale și non-statale care participă la activități de implicare publică ar trebui să fie deschise cu privire la misiunea lor, interesele pe care încearcă să le promoveze și pe cine reprezintă; acestea ar trebui să se angajeze și să respecte toate regulile de implicare convenite; și ar trebui să coopereze pentru atingerea obiectivelor angajamentului propus.

Expert-Grup

+373 22 929 994

str. A. Bernardazzi 45
MD-2012, Chișinău
Republica Moldova

info@expert-grup.org

IPRE

+373 22 788 978

+373 22 788 986

+373 22 788 989

str. București 90, of. 20
MD-2001, Chișinău
Republica Moldova

info@ipre.md

bugetulmeu.md